

ANDRAGOGIKA AKO VEDA. VEDECKÉ ZÁKLADY ANDRAGOGIKY, ANDRAGOGICKÉ POJMOSLOVIE.

Pojem *andragogika* sa skladá z (gréc.) *andrós* = muž, *agógé* = vedenie.

Predtým ako sa na začiatku 19. storočia prvý krát objavil pojem andragogika, predpokladalo sa, že metódy a techniky učenia detí by mohli byť aplikované i pre potreby vzdelávania dospelých. V skutočnosti bola pedagogika pojmom zahŕňajúcim umenie a vedu vzdelávania všeobecne, i keď grécky pôvod tohto slova znamenal "*vedenie detí*". Pojem andragogika bol teda vytvorený, aby kompenzoval túto nesprávnu interpretáciu pedagogiky a referoval výslovne k umeniu a vede vzdelávania dospelých.

Po prvý krát pojem andragogika použil nemecký učiteľ, Alexander Kapp v roku 1833, na opis prvkov Platónovej vzdelávacej teórie. Kappov pojem bol však dlho otázkou sporu a postupne upadol do zabudnutia. Termín andragogika sa však znovu objavil v roku 1921 v správe od Rosenstocka, v ktorej argumentoval, že "*vzdelávanie dospelých si vyžaduje špeciálnych učiteľov, metódy a filozofiu*" a tieto špeciálne požiadavky zhrnul práve pod pojmom andragogika.

Andragogika – samostatná spoločensko-vedná disciplína o vzdelávaní, učení, výchove a starostlivosti o dospelého človeka, ktorá rešpektuje zvláštnosti a osobitosti dospeléj populácie, zaoberajúca sa ich personalizáciou, socializáciou, ako aj ich enkulturáciou; v najširšom ponímaní je teóriou (vedou) o vzdelávaní a výchove dospelého jednotlivca.

Andragogika je celoživotný proces

- vzdelávanie dospelých sa podľa súčasných potrieb chápe ako celoživotný proces, v ktorom sa človek stále prispôbuje zmenám ekonomického, kultúrneho, spoločenského a politického života

Andragogika sa uskutočňuje ako celoživotné učenie, ako jediný prepojený celok, ktorý umožňuje

- rozmanité a početné prechody medzi vzdelávaním a zamestnaním,
- získavať rovnaké kvalifikácie a kompetencie rôznymi cestami a kedykoľvek v živote.

1. Andragogika ako empiricko-teoretická veda

- je otvoreným dynamickým systémom
- rozvíja sama seba, produkuje vedecké poznatky
- má svoje základné pojmy, kategórie, princípy, metódy
- skúma vzdelávanie a dospelého vo vzájomnej interakcii

2. Andragogika ako praktická – normatívna veda

- štúdium andragogiky
- snaha o praktické návody
- analyzuje prostriedky, formy, metódy výchovy, vzdelávanie dospelých, vedenie a starostlivosť

ROZDELENIE ANDRAGOGICKÝCH VIED

1. teoretické disciplíny:

História vzdelávania dospelých

Androdidaktika

- orientuje sa na výučbu zaoberá sa cieľom, metódami, formami a prostriedkami
- skúma procesy vzdelávania, ich zákonitosti na základe empirického skúmania

Teória vzdelávania dospelých

- predmetom je vedecké skúmanie výchovného procesu utvárania človeka, jeho sebaformovania a sebautvárania

Komparatívna andragogika

- cieľom je poznanie, interpretácia a porovnávanie systémov VVD v rámci krajiny, alebo medzi rôznymi

2.aplikované disciplíny :

Profesijná andragogika

- zameraná na odborné vzdelávanie, rekvalifikačné vzdelávanie, personálny management, starostlivosť a rozvoj ľudských zdrojov, poradenstvo v profesijnej oblasti

Kultúrna andragogika

- zameraná na voľnočasové aktivity, kultúrno-výchovnú činnosť, občianske vzdelávanie, záujmové vzdelávanie /kultúra – komplexný súhrn materiálnych a nemateriálnych, minulých a súčasných výsledkov ľudskej činnosti, preberaných a odovzdávaných ďalším generáciám/

Sociálna andragogika

- zameraná na oblasť sociálnej práce a starostlivosti
- vzdelávanie, výchova, pomoc dospelému /starostlivosť/ pri jeho zaradení do spoločnosti, uplatnenie, sebarealizácia
- pomoc pri zmenách, ktorých riešenie je mimo možností dospelého, pomoc v sociálnej núdzi

Integrálna andragogika – (podľa Jochmana) nie je len vedou o vzdelávaní dospelých, ale zahŕňa:

- oblasť vzdelávania dospelých - školské, podnikové, mimoškolské
- oblasť edukácie - politická a občianska výchova, podniková výchova, kultúrna výchova, zdravotná osveta a lekárska andragogika, telesná výchova...
- oblasť starostlivosti - kultúrna činnosť, podniková starostlivosť o ľudí (personalistika), sociálna starostlivosť, sociálne práce, gerontológia, voľný čas, sebarealizácia

Vzťah andragogika-pedagogika - možné pohľady na andragogiku a pedagogiku:

- jedná sa o vedy totožné
- jedná sa o vedy nezávislé

- andragogika je súčasťou pedagogiky
- andragogika a pedagogika sa navzájom prelínajú

VEDECKÉ ZÁKLADY ANDRAGOGIKY

Andragogika čerpá z týchto vied:

1. *vedy poznatkovo východzie* - sú základom pre komplexné ponímanie výchovno- vzdelávacieho procesu (antropológia, biológia, psychológia, sociológia, filozofia, etika, estetika)
2. *vedy poznatkovo formujúce* - ich poznatky ovplyvňujú rozvoj andragogiky, jej foriem, metód, metodológie, skúmania (štatistika, logika, kybernetika)

ZÁKLADNÉ ANDRAGOGICKÉ POJMY

Dospelý

J. A. Komenský – Dospelý je človek, ktorý dosiahol hranicu veku a sily, schopný k životným úlohám a už skutočne zahajujúci ten druh života, ku ktorému sa pripravil.

Ústava – rozlišuje dospelosť pasívnu (18 rokov) a aktívnu (21 rokov)

Dospelosť minimálne znamená:

- Biologická zrelosť = schopnosť rodičovstva
- Citová zrelosť = nezávislosť na rodičoch
- Mentálne zrelosť = schopnosť prijať zodpovednosť za výkon rodičovských, sociálnych a pracovných rolí
- Sociálna zrelosť = ekonomická nezávislosť
- Sociologická zrelosť = schopnosť identifikovať a uspokojovať individuálne sociálne potreby

Výchova

- *je zámerný, cieľavedomý proces zameraný:*
 - o *na trvalé utváranie osobnosti človeka,*
 - o *na formovanie jeho názorov, postojov a citov,*
 - o *na utváranie podmienok umožňujúcich jeho rozvoj*
 - o *na utváranie podmienok stimulujúcich jeho snahu stať sa autonómnou , integrovanou a socializovanou osobnosťou*
- výchova pôsobí na city a vôľu
- ideálom výchovy je také utváranie osobnosti, pri ktorom sa zlučuje sloboda jedinca s mravným poriadkom spoločnosti

Výchova dospelých

- *okrem všeobecných zásad sú názory na výchovu dospelých rozporné, niektorá autori dokonca tvrdia, že vychovávať dospelých je absurdné*

- *dospievanie končí v dospelosti*
- *rozvoj človeka nekončí v dospelosti – dospelý je schopný meniť svoje postoje, názory, návyky...*

Vzdelávanie

- je proces uvedomelého a cieľavedomého sprostredkovania, utvárania a osvojovania sústavy vedeckých a technických vedomostí, intelektuálnych a praktických zručností a ľudských skúseností,
- utváranie morálnych rysov, osobných záujmov a postojov; je súčasťou socializácie,
- prakticky možno tento proces rozdeliť na vzdelávanie (činnosť lektora) a vzdelávanie sa (činnosť učiaceho sa)
- je spoločensky zabezpečovaná činnosť vzdelávacích inštitúcií

Vzdelanie

- je sústava vedeckých a technických vedomostí, intelektuálnych a praktických zručností, morálnych rysov, osobných záujmov a postojov, ktoré sú majetkom osobnosti
- je výsledkom procesu vzdelávania
- úroveň, ktorú účastník dosiahne pri vzdelávaní je považovaná za otvorený systém
- vzdelanie delíme:
 - o *podľa stupňov školskej sústavy na:* základné, stredné, vyššie a vysokoškolské,
 - o *podľa vzťahu k profesijnej orientácii na:* všeobecné a odborné

Vzdelávanie dospelých

- zahŕňa všetky vzdelávacie aktivity, realizované ako riadne školské vzdelávanie dospelých alebo ako ďalšie vzdelávanie
- do roku 1989 „výchova a vzdelávanie dospelých“
- po roku 1989 „vzdelávanie dospelých“ (výchova je už obsiahnutá v pojme vzdelávanie)
- súčasnosť - „andragogika“ (blízke ang. „adult education“ = teória a prax výchovy a vzdelávania)

Starostlivosť

- vytváranie podmienok, najmä sociálnych a psychických, pre výchovu, vzdelávanie, seberealizáciu a koniec koncov aj existenciu človeka
- činnosť, zameraná k ochrane, vedeniu a pomoci (napr. sociálna starostlivosť)

Vyučovanie

- nepretržitá, politická a predvídava činnosť pedagóga
- vzdelávací proces, ktorý je základnou činnosťou vzdelávacej inštitúcie, v ktorej sa realizuje jej poslanie